

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

Datums skatāms laika zīmogā Nr. 1-5/41

Uz 14.02.2022 02-01.7/22e

Centrālā vēlēšanu komisija
cvk@cvk.lv

Par likumprojektu "Ierobežojumu atcelšanas likums"

Saskaņā ar likuma "Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu" 23. panta ceturto un sesto daļu CVK, pieņemot lēmumu par likumprojekta virzību tautas nobalsošanai, var pieprasīt šā jautājuma izlemšanai vajadzīgās ziņas, paskaidrojumus un atzinumus no valsts un pašvaldību institūcijām un pieaicināt ekspertus.

Latvijas Republikas tiesībsargs ir saņēmis Centrālās vēlēšanu komisijas (turpmāk – CVK) vēstuli, kurā tiesībsargam tiek lūgts sniegt viedokli, vai Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 78.panta izpratnē likumprojekts "Ierobežojumu atcelšanas likums" (turpmāk – likumprojekts) pēc formas vai satura ir pilnīgi izstrādāts.

Par likumprojektu

Likumprojekta iesniedzēji norāda, ka tā "mērķis ir mazināt sabiedrības šķeltību un diskrimināciju pēc medicīniskiem kritērijiem, tostarp obligātu vakcināciju noteiktām personu grupām, kas bez derīga COVID vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta liedz personām veikt darba pienākumus, faktiski neatstājot rīcības izvēli, jo saskaņā ar normatīvo regulējumu visās valsts un pašvaldību iestādēs darbiniekiem ir liegta iespēja strādāt bez iepriekšminētā sertifikāta, kā arī, esot nodarbinātam citur, ir atļauts strādāt tikai attālināti, kas ierobežo privātpersonu tiesības, privāto dzīvi un tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu, atbilstoši savām spējām un kvalifikācijai, kā arī veicināt sensitīvo personas datu un cilvēktiesību aizsardzību, nošķirt ticībā (religiju iedvesmotā absolūtismā) balstītus risinājumus no Latvijas sekulārās valsts, stiprināt Satversmē un Latvijas konstitucionālajās tradīcijās ietverto tautvaldību un lēmuma pieņemšanas decentralizāciju".

Likumprojekta autori aicina:

(1) atcelt Ministru kabineta 2021. gada 28. septembra noteikumus Nr. 662 "Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai" (Latvijas Vēstnesis, 2021, 191A., 194., 195A., 198A., 203A., 208A., 214A., 219A., 225A., 239A., 248A nr.).

(2) atcelt 2020. gada 5. jūnija likumu “Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums” (Latvijas Vēstnesis, 2020, 110A., 140., 193., 211A, 247A. nr.; 2021, 58., 63A., 84B., 102B., 139., 215A., 244B nr.).

(3) atcelt Ministru kabineta 2020. gada 9. jūnija noteikumus Nr. 362 “Grozījumi Ministru kabineta 2005. gada 14. jūnija noteikumos Nr. 413 “Kārtība, kādā veicama personu obligātā medicīniskā un laboratoriskā pārbaude, obligātā un piespiedu izolēšana un ārstēšana infekcijas slimību gadījumos” (Latvijas Vēstnesis, 2020, 110B. nr.).

(4) atcelt 2020. gada 5. jūnija likumu “Grozījumi Epidemioloģiskās drošības likumā” (Latvijas Vēstnesis, 2020, 110A. nr.)

(5) atcelt 2012. gada 8. novembra likumu “Grozījumi likumā “Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu”” (Latvijas Vēstnesis, 2012, 186. nr.).

Pārejas noteikumos iniciatīvas grupa piedāvā no šī likuma spēkā stāšanās brīža uz vienu gadu izsludināt moratoriju uz visa veida darbību, kas vērsta uz obligātu vakcināciju, tostarp noteiktām personu grupām, obligāto diagnostiku paredzošu tiesību normu iestrādi normatīvajos aktos, kā arī noteikts, ka spēku zaudē Ministru kabineta 2000. gada 26. septembra noteikumu Nr. 330 “Vakcinācijas noteikumi” 8. un 11. punkts.

Par iniciatīvas grupas atbilstību

Iniciatīvas grupa var būt gan politiskā partija vai politisko partiju apvienība, gan biedrību un nodibinājumu likumā noteiktajā kārtībā izveidota un reģistrēta ne mazāk kā 10 vēlētāju izveidota biedrība. Saskaņā ar Biedrību un nodibinājumu likuma 28.pantu biedrības sastāvā vismaz no diviem biedriem, ja statūti nenosaka lielāku biedru skaitu. Pēc biedrības ierakstīšanas reģistrā biedrības dibinātāji iegūst biedrības biedra statusu. Ikviens biedrs ved savu biedru reģistru, kurā norādīts katra biedra vārds, uzvārds, personas kods (ja tāda nav, — dzimšanas datums, personu apliecinoša dokumenta numurs un izdošanas datums, valsts un institūcija, kas dokumentu izdevusi) un dzīvesvietas adrese (juridiskās personas nosaukums un adrese). Informācija par biedrības biedriem ir pieejama tikai attiecīgās biedrības biedriem, kā arī kontrolējošām un tiesībsargājošām institūcijām.

No publiski pieejamiem reģistra datiem var secināt, ka biedrība “Bērnu Veselības Aizsardzības Kustība” ir reģistrēta 2021.gada 14.maijā¹, un tās darbības mērķis vērsts uz bērnu veselības un tiesību aizsardzību, un ļauj biedrībai sagatavot un iesniegt tautas nobalsošanai biedrības sagatavotos likumprojektus. Ņemot vērā, ka no tiesībsargam iesniegtajiem dokumentiem nav iespējams secināt, cik biedrībā ir biedri un vai saskaņā ar statūtiem ir ievērota likumprojekta sagatavošana un iesniegšana CVK, t.sk. paraksta tiesības un parakstus pie iesniedzamā likumprojekta, tiesībsargs nevar sniegt viedokli, vai likumprojektu iniciatīvas grupa atbilst 23.panta otrās daļas 2) punkta prasībām un biedrības lēmums ir pieņemts saskaņā ar biedrības statūtiem un ar biedru piekrišanu.

Par atbilstību pilnīgi izstrādātam likumprojektam

Tautas aktivitāte, īstenojot likumdošanas funkciju, ir pozitīvi vērtējama, tomēr, realizējot šīs tiesības, iniciatīvas grupas priekšlikumi nevar pārkāpt Satversmi, un virzītajiem likumprojektiem ir jāiekļaujas Latvijas tiesību sistēmā.

¹ <https://company.lursoft.lv/bernu-veselibas-aizsardzibas-kustiba/40008307442>

Pilsoņu kopuma iniciētam likuma vai Satversmes grozījumu projektam ir jāatbilst tiem pašiem kritērijiem, kuriem jāatbilst jebkuram normatīvajam aktam, lai tas būtu piemērojams. Likumprojekts, uzsākot tautas likumdošanas iniciatīvas īstenošanu, tiek virzīts noteiktā kārtībā līdz tā pieņemšanai Saeimā vai izlemšanai tautas nobalsošanā. Tādējādi likumprojekta saturam un kvalitātei jau sākotnēji jābūt tādai, ka tas ir tiesiski derīgs, lai par to balsotu Saeima vai tauta².

Tā kā iniciatīvas grupas iesniegtā likumprojekta tekstu turpmākajā procesā vairs nevar grozīt, ir jānodrošina tas, lai tautas nobalsošanai netiktu virzīts tāds projekts, kas ir pretrunā ar demokrātiskas un tiesiskas valsts pamatvērtībām. Turklāt Saeimas izraudzītajam vēlētajū likumdošanas iniciatīvas īstenošanas mehānismam jānodrošina tas, lai minētajām vērtībām neatbilstoša likumprojekta virzība tiktu apturēta pēc iespējas savlaicīgi. Ja tautas nobalsošanai regulāri tiktu nodoti nekvalitatīvi vai nekonstitucionāli likumprojekti, tad tiktu nivelēta pati vēlētajū likumdošanas iniciatīvas ideja un ar laiku varētu samazināties vēlētajū pilsoniskā aktivitāte³.

Par formas atbilstību

Izvērtējot iesniegto likumprojektu, tiesībsargs secina, ka iniciatīvas grupas likumprojekts pēc formas nav pilnīgi izstrādāts tālāk minēto apsvērumu dēļ.

Saskaņā ar Saeimas Kārtības ruļļa 79.panta pirmās daļas 5.punktu arī pilsoņu kopuma iesniegtajam likuma projektam jābūt noformētam likumprojekta veidā. Vienlaikus jāņem vērā, ka formālajām prasībām ir jābūt tik augstām, lai izslēgtu tādus projektus, kuru piemērojamība formālu trūkumu dēļ nav iespējama, piemēram, projekts nav noformēts kā likumprojekts, projekta teksts saturiski ir nesaprotams, tekstā ir loģiskas kļūdas u.tml.⁴

Reģistrējot likumprojektu, jāpārlicinās un jāpārbauda, vai projekts atbilst tiem pašiem kritērijiem, kuriem jāatbilst jebkuram normatīvajam aktam, proti, sagatavojot normatīvos aktus, ir jāievēro normatīvo aktu projektu sagatavošanas noteikumi, vadlīnijas, kā arī Normatīvo aktu projektu izstrādes rokasgrāmata.

Juridiskās tehnikas prasības normatīvo aktu projektu sagatavošanai ir noteiktas Ministru kabineta 2009.gada 3.februāra noteikumos Nr.108 “Normatīvo aktu projektu sagatavošanas noteikumi” (turpmāk – “MK noteikumi Nr.108”).

Iniciatīvas grupas ideja pēc būtības ir vērsta uz 2.pantā uzskaitīto normatīvo aktu atcelšanu, 1.pantā definējot konkrētā normatīvā akta radīšanas mērķi - vajadzību mazināt sabiedrības šķeltību un diskrimināciju pēc medicīniskiem kritērijiem, tostarp obligātu vakcināciju noteiktām personu grupām, kas bez derīga COVID vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta liedz personām veikt darba pienākumus.

CVK iesniegtais likumprojekts neatbilst jauna normatīva akta formai, jo, ņemot vērā 2.panta redakciju, iniciatīvas grupa pēc būtības vēlas atcelt virkni normatīvos aktus, tādēļ konkrētā iniciatīva būtu vērtējama kā normatīvā akta grozīšana vai atcelšana.

Tiesībsargs vēlas atzīmēt, ka saskaņā ar MK noteikumu Nr.108 85.punktu spēkā esošu likumu par spēku zaudējušu atzīst ar atsevišķu likumu vai ar cita likuma pārejas noteikumu. Ja iniciatīvas grupas mērķis bija panākt, lai ar atsevišķu likumu zaudētu spēku likumprojekta 2.panta otrajā daļā minētais “Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likums”, likumprojekts bija veidojams saskaņā ar MK noteikumu Nr.108 86.punktu, proti, redakcijai bija jā sākas ar vārdiem “atzīt par spēku zaudējušu”, tālāk

² Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020.gada 2.marta spriedums lietā Nr.SA-1/2020.

³ Satversmes tiesas 2013.gada 18.decembra spriedums lietā Nr.2013-06-01. Latvijas Vēstnesis, 250, 20.12.2013.

⁴ Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014.gada 28.marta spriedums lietā Nr.SA-3/2014.

norādot likuma nosaukumu attiecīgā locījumā. Tāpat likumprojekta nosaukuma veidošanā būtu jāievēro MK noteikumu Nr.108 11. un 12.punkts. Ja ar likumprojektu tiek atcelts pilnībā normatīvais akts, nevis konkrēti panti vai punkti, būtu jānorāda, kāds normatīvais akts aizstās atcelto, vai jāpamato, kādēļ atceltā normatīvā akta vietā nav jāizstrādā jauns normatīvais akts.

Tāpat jānorāda, ka gadījumā, ja iniciatīvas grupas mērķis bija veikt grozījumus spēkā esošos MK noteikumos, piemēram, likumprojekta 2.panta trešajā daļā minētajos MK noteikumos Nr.413 “Kārtība, kādā veicama personu obligātā medicīniskā un laboratoriskā pārbaude, obligātā un piespiedu izolēšana un ārstēšana infekcijas slimību gadījumos”, vai pilnībā atcelt spēkā esošus MK noteikumus Nr. 662 “Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai”, šādu grozījumu izstrāde bija jāievēro MK noteikumu Nr.108 3.1., 3.8. un 3.9. sadaļas regulējumu.

Grozot vai atceļot likumprojekta 2.pantā minētos MK noteikumus, būtu jāievēro ne tikai MK noteikumu Nr.108 94. un 96.punkts, lai pareizi formulētu likumprojekta nosaukumu, bet arī jāprecizē MK noteikumu grozījumu redakcijas atbilstoši MK noteikumu Nr.108 3.8. un 3.9.sadaļu prasībām.

Iniciatīvas grupa viena likumprojekta gadījumā ir vēlējusies veikt izmaiņas gan sistēmiski saistītos likumos un MK noteikumos, piemēram Epidemioloģiskās drošības likumā un pakārtotajos MK noteikumos Nr.413 un Nr.662, gan sistēmiski nesaistītā normatīvā aktā - likumā “Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu”, kas no juridiskās tehnikas viedokļa nebūtu pieļaujams.

Tiesībsarga ieskatā, ja iesniedzēji saskatīja apstrīdētajās tiesību normās iespējamus nevienlīdzīgas attieksmes vai diskriminācijas riskus, viņi varēja izvērtēt iespēju vērsties Satversmes tiesā ar pieteikumu par konkrēta normatīvā akta vai normatīvā akta panta atbilstības Satversmes 91.pantam izvērtējumu.

b) par satura atbilstību

Izvērtējot iesniegto likumprojektu, tiesībsargs secina, ka iniciatīvas grupas likumprojekts pēc satura nav pilnīgi izstrādāts, jo pieņemšanas gadījumā tas nonāktu pretrunā ar Satversmē ietvertajām normām, principiem un vērtībām.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka, noskaidrojot, kādām prasībām jāatbilst likumprojektam vai Satversmes grozījumu projektam, lai tas būtu uzskatāms par pilnīgi izstrādātu *no satura viedokļa*, likumprojekta izstrādātājs var vadīties no Satversmes normām un šo normu interpretācijas, ko sniegusi Satversmes tiesa.

Satversmes tiesa 2013.gada 18.decembra spriedumā lietā Nr. 2013-06-1 13.2. punktā norādījusi, ka likumprojektu nevar uzskatīt par pilnīgi izstrādātu no satura viedokļa, ja:

- 1) tas paredz izlemt tādus jautājumus, kuri vispār ar likumu nav regulējami,
- 2) pieņemšanas gadījumā nonāktu pretrunā ar Satversmē ietvertajām normām, principiem un vērtībām,
- 3) pieņemšanas gadījumā tas nonāktu pretrunā ar Latvijas starptautiskajām saistībām.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka tiesību normām ir jābūt savstarpēji saskaņotām un harmoniski jādarbojas visas sistēmas ietvaros. Tiesību normu piemērošanā jāievēro gan racionāla likumdevēja princips, gan tiesību sistēmas vienotības princips. Proti, likumdevējs pieņem savstarpēji saskaņotas tiesību normas, kas harmoniski darbojas visas

tiesību sistēmas ietvaros, turklāt dažādos normatīvajos aktos ietvertas tiesību normas ir jāinterpretē kā vienotu tiesību sistēmu veidojošas.⁵

Venēcijas komisija ir paredzējusi, ka tautas nobalsošanai nododamajam likumprojektam jāatbilst augstāka juridiskā spēka tiesību normām, starptautiskajām tiesībām un Eiropas Padomes principiem (demokrātija, cilvēktiesības un tiesiska valsts). Likumprojekti, kas neatbilst šiem noteikumiem, nebūtu nododami tautas nobalsošanai.

Augstākā tiesa ir atzinusi, ka projekts nav pilnīgi izstrādāts, ja tas radītu pretrunu tiesību sistēmā, jo īpaši, ja tas neatbilstu Satversmes normām (ne vien Satversmes tekstam, bet arī nerakstītajiem vispārējiem tiesību principiem un pamatvērtībām, uz kurām Satversme balstās).⁶

Lai tiesību sistēma varētu funkcionēt, būtu efektīva un piemērojama, tā nedrīkst būt pretrunīga, tai jābūt iekšēji saskanīgai. Tas nozīmē, ka likumam, pielietojot atzīto tiesību piemērošanas, it sevišķi interpretācijas metodoloģiju, ir jābūt piemērojamam, neradot pretrunu ar juridiskā spēka hierarhijā augstākām vai prioritāri piemērojamām tiesību normām.⁷

Iniciatīvas grupa norāda, ka likumprojekts, tā pieņemšanas gadījumā, mazinās diskrimināciju pēc medicīniskiem kritērijiem, tostarp obligātu vakcināciju noteiktām personu grupām, kas bez derīga COVID-19 vakcinācijas vai pārslimošanas sertifikāta liedz personām veikt darba pienākumus.

Tiesībsargs vēlas uzsvērt, ka ārkārtas situācijā, ko izraisa bīstama vīrusa izplatība, valstij ir pienākums aizsargāt ikviena iedzīvotāja veselību. Izstrādājot visas sabiedrības aizsardzības plānu, ir vērtējamas arī izņēmuma situācijas.

Tiesībsargs ir analizējis vakcinācijas pienākuma uzlikšanu valsts iedzīvotājiem un ir secinājis, ka galvenās atziņas obligātās vakcinācijas jautājumā no cilvēktiesību perspektīvas var rast Eiropas Cilvēktiesību tiesas izskatītajā lietā “Vavříčka and Others v. the Czech Republic”.⁸ Tajā tika aplūkots Čehijas regulējums, kas paredzēja obligātu bērnu vakcināciju, pārkāpuma gadījumā paredzot soda naudas vecākiem, kā arī liedzot nevakcinētiem bērniem apmeklēt pirmskolas iestādes. ECT šajā lietā atzina, ka obligāta vakcinācija ierobežo indivīda tiesības uz privāto dzīvi, tomēr šāds ierobežojums ir pieļaujams, ja tas ir noteikts ar likumu, tam ir leģitīms mērķis un tas ir nepieciešams demokrātiskā sabiedrībā.

Latvijā Epidemioloģiskās drošības likums paredz vakcinācijas vispārīgos noteikumus, kā arī noteic pilnvarojumu Ministru kabinetam noteikt infekcijas slimības, pret kurām personas vakcinējamas obligāti, kā arī šīs vakcinācijas kārtību un vakcinējamo personu loku. Tas nozīmē, ka Ministru kabinets arī bez īpaša likuma pieņemšanas varētu noteikt vakcinācijas obligātumu un vakcinēšanās kārtību.

Obligātas vakcinācijas kā pamattiesību ierobežojuma leģitīmais mērķis būtu *sabiedrības veselības un labklājības nodrošināšana*. Vakcinācija ir veids, kā var aizsargāt sabiedrību no saslimšanas ar Covid-19 un novērst tās radīto kaitējumu.

Valstij ir plaša rīcības brīvība veselības politikas noteikšanā, izvēloties politikas mērķus un līdzekļus, un tas aptver arī valsts vakcinācijas politiku. Tāpat arī jāņem vērā, ka vakcinācija pret infekcijas slimībām ir visā pasaulē plaši izmantota un atzīta prakse,

⁵ Satversmes tiesas 2017.gada 25.marta sprieduma lietā Nr.2016-07-01. Latvijas Vēstnesis, 52, 10.03.2017.

⁶ Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014.gada 28.marta spriedums lietā Nr.SA-3/2014., Latvijas Republikas Satversmes komentāri. V nodaļa. Likumdošana. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 287.lpp.

⁷ Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014.gada 28.marta spriedums lietā Nr.SA-3/2014.

⁸ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2021.gada 8.aprīļa spriedums lietā “Vavříčka and Others v. the Czech Republic”, pieteikumi Nr. 47621/13, 3867/14, 73094/14 u.c.

kas ir svarīgs līdzeklis sabiedrības veselības aizsardzībai. Valstu politika ir arī stipri atkarīga no sabiedrības attieksmes, piemēram, ir valstis, kurās nav nepieciešams noteikt vakcinācijas pienākumu, jo ir pietiekami augsta brīvprātīga vakcinācija, kamēr citās valstīs šī aptvere ir nepietiekama, lai nodrošinātu puļa imunitāti.

Obligāta vakcinācija pret Covid-19 šobrīd būtu atbilde uz neatliekamo sociālo vajadzību aizsargāt individu un sabiedrības veselību pret Covid-19 plašo izplatību un samazināt saslimstības līmeni. Ja brīvprātīga vakcinācijas politika nav pietiekama, lai sasniegtu un saglabātu puļa imunitāti, ir pamats ieviest obligātu vakcinācijas politiku, lai panāktu atbilstošu aizsardzības līmeni.

Šī ierobežojuma samērīguma vērtēšanā svarīgi arī ņemt vērā to, ka Covid-19 vakcīna ir pārbaudīta, droša un efektīva. Vienlaikus, paredzot vakcinēšanās pienākumu, jānodrošina arī iespējas personai tikt atbrīvotai no šī pienākuma, piemēram, kontraindikācijas dēļ, tāpat arī jābūt pieejamiem tiesību aizsardzības līdzekļiem. Regulējumam jāļauj iestādēm elastīgi reaģēt uz epidemioloģisko situāciju un medicīnas zinātnes un farmakoloģijas attīstību, kā arī jābūt pieejamam kompensējošam mehānismam vakcinācijas izraisītu veselības traucējumu gadījumā.

Vakcinācijas pienākuma izpildi nevar tieši uzlikt, bet, pienākuma izpildi var nodrošināt netieši, piemēram, liedzot kādus pakalpojumus. Svarīgi, ka personām nevarētu tikt liegti būtiski valsts pakalpojumi un jebkādu soda naudu uzlikšana, piemēram, mazaizsargāto personu grupai, varētu būt nesamērīga.

Izvēloties sabiedrības grupas, pret kurām varētu tikt attiecināts vakcinēšanās pienākums, to lokam ir jābūt skaidram un ir jāņem vērā arī vispārējie tiesību principi, piemēram, vienlīdzības princips – identificējot salīdzināmas grupas, nedrīkstētu būt patvaļīgs lēmums. Tāpēc arī vajadzētu būt skaidriem kritērijiem, kā un kādēļ kāda grupa izvēlēta.

Spēkā esošie normatīvie akti paredz iespēju grupām, kurām pastāv kontraindikācijas, netikt vakcinētām, kas neierobežo šo personu tiesības turpināt darba attiecības un iekļauties sabiedrībā.

Tāpat tiesībsargs vēlas norādīt, ka iniciatīvas grupas virzītais priekšlikums attiecas ne tikai uz vakcinācijas pienākuma pārskatīšanu. Iniciatīva pilnībā atcelt “Covid-19 infekcijas izplatības pārvaldības likumu” un MK noteikumus Nr. 662 “Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai” regulē plašus epidemioloģiskās drošības pasākumus, kas veicami, lai ierobežotu Covid-19 infekcijas izplatību, un pilnīga to atcelšana šobrīd neatbilst sabiedrības interesēm.

Tiesībsarga ieskatā likumprojekts “Ierobežojumu atcelšanas likums” nav pilnīgi izstrādāts un likumprojekta reģistrācija būtu jāatsaka.

Ar cieņu
Tiesībsargs

Juris Jansons